

РАЗМИСЛИ ПО ПОВОД 100-ГОДИШНИНАТА ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ИВАН ДУЙЧЕВ

Ст. н. с. д-р Илия Г. Илиев, зав. секция “Средновековна история на България”,
Институт по история на БАН, E-mail: ilgil@abv.bg

На 1 май 2007 г. тези, които уважават паметта на Иван Дуйчев, ще отбележат 100-годишнината от неговото рождение. Добър повод за размисли и оценки, както и за тържествени чествания, разбира се. Но като оставим настрана суетата и преходността на световната слава, си заслужава — според мен — да се замислим за научното наследство, което той ни остави след смъртта си. Разпръснато в неколкостотин по-големи и по-малки работи, повечето от които на чужди езици и в труднодостъпни за българския читател научни списания, то става все по-малко търсено и използвано за единствената цел, за която е било предназначено от неговия автор — създаване на здрави основи за изучаване на българското минало. И последствията от това състояние на нещата като че ли вече започват да се проявяват. Тесногръди и едностранчиви интерпретации, непознаване и повърхностно отношение към историческите извори, откровено дописване на старите автори и нови прочити на това, което те не са и помисляли да кажат или напишат.

Но това едва ли трябва да ни учудва. То сякаш се случва, за да потвърди старата максима, че под сянката на голямото дърво растат хилави фиданки. Има разбира се и изключения, но те само потвърждават правилото. Има и средство срещу забравата и немарливостта на грядущите поколения и то е една от присъщите черти на нашата наука историята. От Тукидид до Ана Комнина, пък и до днес се знае, че единствено писаното слово ще запази историческата истина от “всепомитация поток на времето”. Но хората, както е добре известно, не са добри ученици на Историята и дори въобще не са склонни да търсят поука от нея. Независимо че са съчинили остроумни сентенции, настояващи за противното.

И все пак, нима няма да се възползваме от научното му наследство, след като Иван Дуйчев е един от малцината, достигнали висотата да се съизмерват със световните постижения в историографията? При това вече има някаква основа за събиране на неговото творчество и това са томове от поредицата “Medioevo bizantino-slavo”, няколкото сборника с негови статии на български език и двутомникът с избрани съчинения, подготвен от ИК “Анубис”, от който излезе само първият том — “Византия и славянският свят” (С. 1998; подбор и редакция

на проф. дин И. Божилов). Има и солидни институции, на които им приляга да се заемат с това дело — Софийският университет, където Иван Дуйчев започва научната си кариера и който превърна дома му в международно признат научен център; Българската академия на науките в лицето на Института по история, където Дуйчев беше приютен след като деветосептемврийците го изгонват през 1944 г. от Университета; Народната библиотека, където той беше чест посетител, безценен научен консултант и учител на цяло поколение книголюбци и хранители на книжовното ни наследство.

Събирането и издаването на събраните съчинения на Иван Дуйчев все още предстои. То би било по-смисленият и по-голям жест на уважение към неговата памет. И не е необходимо да бъде свързано с някоя кръгла годишнина от неговото рождение или кончина. Защото честванията бързо отшумяват, а потокът на времето и търговците в храма на Историята умора нямат.